

A szőnyeg széléről nehéz az álmainkhoz szövetségest találni

Amikor országos kitekintéssel képet akartunk adni a felsőoktatás keretében működő zeneművészeti szakok aktuális helyzetéről, akkor nem volt célunk, hogy mindenütt a vezetőket szólítsuk meg, sőt: érdekesnek ígérkezett, hogy a különböző szinteken, különböző feladatokon dolgozó muzsikuskok – oktatók és vezetők – más és más szeletét, ezáltal más problematikáját látják a kérdésnek. Ám a felkérés a legtöbb helyen mégis a dékánokhoz, az igazgatókhoz vagy rektorokhoz vándorolt. Az egyetlen kivételt a cikksorozat második beszélgetése jelentette, amelyben a pécsi Kovács Szilárd Ferenc nem a vezetői, hanem az oktatói oldalt képviselte nyilatkozatában. Így természetesen néhány olyan kérdés megválaszolatlanul maradt, amely az ő kompetenciáján kívül esett. Hogy ne maradjon említés nélkül mindez a Pécsi Egyetem viszonylatában sem, Vas Bencét, a Zeneművészeti Intézet igazgatóját, a Művészeti Kar dékánhelyettesét kértem, hogy egészítse ki a szervezeti jellemzőkre vonatkozó válaszokkal a megjelent interjút.

I Azon túl, hogy szeretném teljesebbé tenni a körképet, más aktualitása is van a beszélgetésünknek: december végén, január elején egy átalakítási folyamat indult el, amelyik az összes egyetemet, így a zeneművészeti képzést nyújtó karokat és intézményeket is érinti. Hol tart most ez az eljárás?

– Az öt vidéki zeneművészeti képzőhely közül kettő már alapítványi működésűvé vált: Miskolc és Győr. A három nagy egyetem – Pécs, Szeged és Debrecen – pedig most van átalakulóban. Ahhoz, hogy megértsük, mi történik, meg kell ismernünk az előzményeket. Ez hosszú történet, ami kicsit minden városban másképp alakult. Ami minket illet: 1996-ban jött létre Pécsen a Művészeti Kar. Eredetileg a BTK rajz és vizuális nevelőtanár szak és az ének-zene tanár szak vált ki az anyakarból és ők indítottak el művészképzést a városban. Akkor még nem volt a Karon hangszeres képzés, csak festő, szobrász és ének-zene-karvezetés egyetemi szak. Abban az időben a vidéki hangszeres képzés még a Zeneakadémiához tartozott. Én ebben az intézményben, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Pécsi Tanárképző Intézetében végeztem. Két évvel később, 1998-ban az országban utolsóként váltunk le a Zeneakadémiáról és integrálódunk a Művészeti Karba a Pécsi Tudományegyetemen belül. A 98-ban integrálódott képzések alapvetően főiskolai magánének és hangszeres tanárszakok voltak az akkori nevéen szolfézs és zeneelmélet, ma zeneismeret tanárszakkal együtt, ahol indokolt esetben az Akadémia engedélyével egy-egy pécsi diák egyetemi szintű diplomát is kaphatott. Ez a sajátos integráció alakította ki azt a különös házasságot, melyben ma is létezőnk, képzőművészek és előadóművészek közösségét. Természetesen a folyamat az azóta eltelt időben szépen haladt tovább, így alakult ki az a sokszínű oktatási portfólió, ami most jellemez minket.

Gazdasági szempontból elejétől fogva nem volt ideális az integráció. A kezdeti állami normatívák jelentős vál-

tozáson mentek keresztül, ami kifejezetten előnytelenül érintette az akkori szakportfóliót. Az Akadémia fenntartósága megszűnt, így nem tudta befolyásolni, hogy milyen képzéseket indítanak vidéken. Mivel a főiskolai tanárképzés normatívája jelentősen alacsonyabb volt, mint az egyetemi művészképzésé, minden vidéki egyetem pusztán gazdasági okokból arra kényszerült, hogy megpróbáljon minél több egyetemi művészsakot indítani, de ezeknek az akkreditációs feltételei különösen nehezen teljesíthetőek még ma is; a minősített oktatók megléte és az ő bérük finanszírozása hatalmas gondot okoz. Ekkoriban indult el Pécsen az egyetemi szintű hegedűoktatás Bánfalvi Bélával, a fuvola Gyöngyössy Zoltánnal, a zongora Király Csabával és az operaének szak Kincses Veronikával. Pár évvel később megszűnt az egyetemi képzés és megjelent a bolognai rendszer. Az ezután akkreditált szakjaink már nem indulhattak egyetemi képzésként, csak művész mester szakként – például gitárművész MA, brácsaművész MA – azzal együtt, hogy a már meglévő egyetemi művész szakjainkat újra kellett akkreditáltatni művész MA szakokként. Ez egészült ki a múlt évtizedben az ének-zene karvezetés művész MA szakkal, ami egyben tanárszak is. A korábbi főiskolai tanárszakok először bolognai BA és tanári MA szakokká, majd a tanárszakok revíziójakor osztatlan tanári szakká váltak. Jelen pillanatban ezek azok a szakok, melyek hatalmas mínuszokat „termelnek” a képzés alulfinanszírozottsága miatt. A mostani átalakuláskor tehát az egyik legfőbb célkitűzésünk és reményünk annak elérése, hogy az egész országban ezt a kezelhetetlen finanszírozási hiányt az alapítványi váltással az állam orvosolja. A másik minket feszítő körülmény, hogy a PTE karai közül egyedül mi vagyunk bérleményben, azaz a Pécs város tulajdonában lévő ingatlanokat az Egyetem bérlő a Művészeti Kar számára. A Kart ez évi szinten jelentős költségekkel sújtja, melyet szintén nem

lehet kigazdálkodni. A megoldás szükségét az Egyetem is látja. Bízunk abban, hogy találunk egy minden fél számára elfogadható konstrukciót, de ez még a jövő ködébe burkolózik.

Valahogy a pécsi zenész társadalomban nem alakult ki egzisztenciális félelem az átalakulással kapcsolatban, holott az országos átlagnál négyszer több muzsikussal él Pécsen. Talán azért, mert a korábbi években sok magán- vagy alapítványi zeneiskola jött létre, a Pannon Filharmonikusok is átalakultak, sok művésztanárunk pedig Budapestről jár hozzánk – van köztük például operaházi muzsikussal, vagy éppen főzeneigazgatóval, ők már átéltek szervezeti változást és tudják, hogy ez nem okoz tragédiát. Az is igaz, hogy a kollégáim lelkes, leleményes, kreatív emberek, akik mindig is több lábon álltak annak ellenére, hogy ezek a lábak sosem voltak igazán nagyok. Az egyetemi bérek közép-európai szinten is elég katasztrofálisak, nemhogy az európai átlaghoz viszonyítva. Furcsamód a több lábon állás anyagi kényszere jótékonyan hatott nálunk a zeneoktatásra. Mindazt a hatalmas tapasztalatot, amit az oktatóink a nemzetközi hírű zenei együttesekben muzsikálva megszereznek, önkéntelenül átadják hallgatóinknak. Ez az élő kapcsolat a nemzetközi vérkeringéssel az egyik pillére annak, hogy nem vagyunk provinciálisak. A másik a rengeteg világhírű művész vendégszereplése nálunk hangversenyeken és mesterkurzusokon. Nem gondolom, hogy mindez az alapítvánnyal alakulással megváltozna.

■ Milyen feltételekkel, milyen háttérrel, milyen jogokkal és milyen szervezeti egységként működik most a pécsi intézet? Milyen változásokra lehet számítani?

– Egyedi helyzetben vagyunk. Egyedül az országban, egy egyetem egy karának egy intézete vagyunk. Szeged, Debrecen önálló kar. Debrecen most Zeneművészeti Karként működik, Szeged most alakult át Művészeti Karrá, és szeretnének a képzőművészet felé nyitni. Tudomásom szerint Miskolcon a rektor alá rendelt önálló intézet működik, míg Győr most vált Művészeti Karrá a korábban közvetlenül a rektor alá rendelt intézetből. Ők is a társművészetek felé szeretnének nyitni.

Az alapítványi átállás első éveiben nem számítottak változásra. Ha a Kart esetleg érinti a szervezeti átalakulás, akkor az ezzel járó feladatokat valószínűleg közösen fogjuk elvégezni. Szervezeti integritásunk a zeneművészet jól körülhatárolt volta miatt aligha bomlik fel. Hogy ez aktuálisan milyen keretek között valósul meg, az végző soron lényegtelen.

■ Milyennek látja a működési feltételeket?

– Infrastrukturális hátterünk elég jó. A „Pécs Európa Kulturális fővárosa 2010” kapcsán költöztünk be jelenlegi helyünkre, ami háromszor akkora, mint a korábbi Mátyás Király utcai épület volt. Igaz, ott az ének-zene-vezetés egyetemi és művészképzés sosem lakott, ők a Damjanich utcai Művészeti Kar épületében működtek.

Van egy remek hangversenytermünk, egy Steinway és egy Fazioli zongorával. Már beköltözésünkkel képesek voltunk videó- és hangfelvételeket készíteni, CD-eket, diplomákat rögzíteni, online hangversenyeket közvetíteni. Épp a napokban frissítjük rendszerünket 4K minőségű kamerákkal, robot mozgatókkal, sliderekkel, és már színházi világításunk is van. Számos új hangszert vettünk és tudunk venni 2021-ben is. Több hangszert felújítottunk, generál javítottunk és tudunk javíttatni ide is. Nemrég adtuk át új mechanikus orgonánkat, mely több szempontból is egyedülálló. Világi orgona vidéken nagyon-nagyon régen nem épült, és ez az egyetlen, ami gurul is, tehát a helyzete a teremben az előadói apparátustól függően változtatható.

Ahogy korábban is mondtam – és ezzel csatlakozom Tóth Péter szegedi dékánhelyetteshez – a tanárképzési normatíva hibás beágyazódása a közoktatási tanárképzés normatívája közelében súlyos károkat okozott a zeneművészetnek. Ha ez és a bérleményünk kérdésköre rendeződik, akkor sokkal inkább meghatározóak lesznek a mi szakmai ambícióink, lelkesedésünk és elkötelezettségünk. Most, innen a szőnyeg széléről nehéz az álmainkhoz szövetségest találni. Az egyetem szolidaritása miatt működünk még, ők finanszírozzák a Kar hiányát. Bízom benne, hogy ez a közeljövőben megváltozik.

■ Vigh Andrea említette, hogy a zeneművészeti karok, intézetek közös javaslatot szeretnének letenni a minisztériumi vezetők elé, amelyben a tanárképzés feltételrendszerén szeretnének változtatni. Mi történt a javaslattal, sikerült-e változást elérni ebben az ügyben?

– A javaslat egyre jobban körvonalazódik, fontos és jelentős vitákat, megbeszéléseket folytatunk. Ennek már közel 12 éves hagyománya van. Pécsen 2009-ben az akkori intézetigazgatóval, Neumayer Károllyal közösen

szerveztük meg az első ágazati konferenciát. Akkor a bolognai rendszeren belül az osztatlan tanárképzés visszaállítása, valamint a zeneművészeti tanárképzés önállósodása mellett voksoltunk. Addig a bölcsészettudomány keretrendszere volt számunkra is adott a zeneművészeti sajátosságok figyelembevételének teljes hiányával. A 2009 és 2013 közötti időszakban a Zeneakadémia és a vidéki intézmények közösen dolgoztak a saját zeneművészeti keretrendszerük kialakításán, mely teljes mértékű sikerre vezetett. Azért fontos ez a 2009-es dátum, mert korábban a Zeneakadémia nem szövetségést látott a vidéki leányintézményeiben, hanem konkurenciát. Vigh Andrea azon a találkozón, mint rektorhelyettes volt jelen Batta András mellett, és úgy vélem, akkor érezte meg, hogy mekkora erő van az egységes fellépésben. Ma már csak ketten vagyunk az országban vezető beosztásban azok közül, akik akkor jelen voltunk Pécsen. Örömmel mondom, hogy Andrea élére állt a közös munkának és volt egy remek munkatársa is, Szabad Attila, aki páratlan ügyességgel, alaposággal és korrektséggel adminisztrálta a megbeszéléseink konklúzióját. Az egységes fellépés a normatíva rendezésére már a végstádiumában van, legalábbis a közös álláspont kialakításának tekintetében. Ezek után jön a neheze, a fenntartóval való párbeszéd. Veszteni valónk nincs, tehát megpróbáljuk. **Az nyilvánvaló, hogy itt egy hatalmas probléma van, mert senki, de tényleg senki nem tudja a képzését gazdaságosan működtetni. Ez pedig egy teljes ágazatban csak akkor lehetséges, ha rendszerhiba van a normatívákban és az állami támogatásban.** Ezt biztosan meg lehet érteni a fenntartóval. Hogy ennek lesznek-e következményei a zenetanár képzésre vonatkozóan vagy sem, az már politikai és szakpolitikai döntés lesz.

■ *Mennyire éri stabilnak és tervezhetőnek a zeneművészeti felsőoktatás jelenlegi feltételrendszerét? Tudnak-e olyan perspektívákat kínálni a hallgatónak, amik vonzóvá teszik a szakterületet?*

– A gond társadalmi szintű, nem csak a zenetanulásra terjed ki, hanem általában a tanárképzésre is. A zeneművészet azonban különös hátránnyal indul egy mai fiatal szemében. Túl sokat kell vele melózni, késői és kétséges a befektetés megtérülése. Az, hogy kevesebb a pénz benne, csak ezek után jön. Ahogy korábban mondtam, az egyetemi bérek katasztrofálisak. Egy adjunktus, de előfordul, hogy még egy docens is kevesebbet keres, mint egy zeneiskolai tanár, vagy egy buszsofőr, vagy egy bolti eladó! A pénztől független emberi értékek, a belső lelki gazdagság sok fiatal szemében nem érényként, hanem időpocsékolásként, gyengeségként jelenik meg. „Ostoba” az, aki nem a gyors haszonszerzés és a befektetett munka azonnali megtérülése mellett dönt. Igen, a muzsika végtelen eszköztárának megismerése és építgetése a mindennapos parányi, vagy nem is annyira parányi örömei mellett sok munkával és küzdelemmel jár.

Nehezen kapnak rá a mai fiatalok ennek az ízére. Sokkal könnyebb egy jó konditermi kifáradás örömét megélni, mint egy gyakorlás izzadságos katarziszát. Pedig annak is van ám öröme, hogyne lenne, de ahhoz kicsit nyugodtabb, szelídebb, befelé fordulóbb életet kellene élnünk. Mi muzsikások ennek vagyunk fáradhatatlan mohikánjai. Szegény fiataljaink pedig minden másnak ki vannak téve, de ezt az életmódot pont nem ismerik. Azt hiszem, a működési módunk egyfajta belső autonómiából táplálkozik és voltaképpen dacol a világ embert ölő, lélek kiforgató voltával, ami mindent ígér, semmit nem ad és végül mindent elvesz.

Jelenleg munka alapú társadalmat építünk és élünk. Ám ennek – ha ideális úton fejlődik az emberiség – vége lesz. Azt olvastam, hogy jelenleg a föld népességének szükségleteit körülbelül 800 milliárd ember munkája fedezi. Ha a mai technológiai tudásunk mellett minden ide tartozó folyamatot automatizálnánk, akkor elég lenne 80 milliárd is! Az emberiség életében el fog jönni egy pillanat, amikor az embereknek munka helyett más kell adni. Nyilván anyagiakat, hogy élni tudjanak, meg tevékenységet, amiben el tudják tölteni az időt, ki tudják élni magukat anélkül, hogy ön- és közveszélyesek lennének. Kétségtelenül az aktív zenei tevékenység lesz az egyik, ami ezt a célt fogja szolgálni.

■ *Milyen a kommunikáció az egyetem vezetése és a művészeti kar vezetői között? Mennyire veszik figyelembe a javaslataikat? Kérhetnek-e tőlük segítséget, igyekeznek-e a tárgyi és anyagi feltételeiket biztosítani?*

– Pécsen a fentebb elmondott fejlesztések túlnyomó része külső forrásból valósult meg. Pályázatokból, önálló állami támogatásokból, mint például a Modern Városok Programból. Az is kétségtelen, hogy Szegedhez képest mi sokkal inkább támogató környezetben élünk eddig. A Modern Városok Program javainak elosztása egyetemi belügy. A hiányunk konszolidációja, az ezzel kapcsolatos szolidaritás is egyetemi belügy. A Pécs Európa Kulturális Fővárosa épületei európai támogatásból jöttek létre, de a belső infrastruktúra egyetemi ráfordításból. Látva mindezt egyáltalán nem panaszkodom. Kifejezetten sokat segített minket a korábbi rektor, Bódis József és a korábbi kancellár, Jenei Zoltán, de régóta ismerem a jelenlegi rektort, Miseta Attilát is, aki az állandó hiányunk mellett és ellenére támogat minket. Az új kancellár az egyetem nehéz helyzete ellenére is odafigyel ránk. Mi azzal tudunk segíteni a felettes vezetőinknek, hogy nem tétlenül várjuk adományait, hanem hatékony munkát folytatunk azért, hogy egyre kevesebb támogatásra legyen szükségünk tőlük. Én azt gondolom, hogy segítőkészségünkben és jóindulatunkban az is visszaköszön, hogy ők ezzel tisztában vannak. A Kar vezetése – az élén Lengyel Péter dékánnal – komoly erőfeszítéseket tesz a céljaink eléréséhez, de ehhez bizony össze kell szednünk magunkat...

Mechler Anna